

نام خُلفا بر فرزندان امامان

بُن مایه‌ها ، پیرایه‌ها

نویسنده

سید علی شهرستانی

ترجمه

سید هادی حسینی

نام خلفا بر فرزندان امامان علیهم السلام

بن مایه‌ها، پیرایه‌ها

مؤلف: سید علی شهرستانی

مترجم: سید هادی حسینی

انتشارات دلیل ما

چاپ اول: بهار ۱۳۹۰

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: پرتو شمس

چاپ: نگارش

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک ۸-۷۲۳-۳۹۷-۹۶۴-۹۷۸

تلفن و نمابر: ۷۷۴۴۹۸۸ - ۷۷۳۳۴۱۳ (+۹۸۲۵۱)

آدرس: قم، صندوق پستی ۱۱۵۳-۳۷۱۳۵

info@Dalilema.com

WWW.Dalilema.com (خرید از طریق سایت امکان پذیر است)

مراکز پخش:

۱) قم، انتهای خیابان صفائیه، بعد از کوچه شماره ۳۹، پلاک ۷۵۹،

طبقه دوم، فروشگاه دلیل ما، تلفن ۷۷۳۷۰۱۱ - ۷۷۳۷۰۰۱

۲) تهران، خیابان انقلاب، خ فخررازی، فروشگاه دلیل ما، پلاک ۶۱، تلفن ۶۶۴۶۴۱۴۱

۳) مشهد، چهارراه شهداء، ضلع شمالی باغ نادری، کوچه شهید خوراکیان،

مستجمع تجاری گنجینه کتاب، طبقه اول، فروشگاه دلیل ما، تلفن ۵-۲۲۳۷۱۱۳

سرشناسه: شهرستانی، علی، ۱۳۳۷ -

عنوان قراردادی: ظاهره التسمیه: بین التسامح العلوی و التوظيف الاموی دراسه تحلیلیه

حول سبب تسمیه بعض اولاد الائمه باسماء الخلفاء فارسی.

عنوان و پدیدآور: نام خلفا بر فرزندان امامان علیهم السلام / بن مایه‌ها، پیرایه‌ها / نویسنده سید علی

شهرستانی؛ ترجمه سید هادی حسینی

مشخصات نشر: قم: دلیل ما، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۶۵۶ ص.

شابک: ISBN: 978 - 964 - 397 - 723 - 8

وضعیت فهرستویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۶۱۹] - ۶۵۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: نام‌های اسلامی -- تاریخ

موضوع: اسلام -- نام‌ها -- تاریخ

شناسه افزوده: حسینی، هادی، ۱۳۴۳، - مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۲۰۴۱ ظ ۸۷ ش / CS۲۹۷۰

شماره رده دیویی: ۲۹۷ / ۴۰۹۱۷۶۷۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۴۳۵۹۷

فهرست مطالب

پیش‌گفتار مترجم	۱۱
مقدمه مؤلف	۱۵

بخش اول

منش اهل بیت در نام‌گذاری به عُمَر و عثمان و عایشه، و سیاستِ خلفا

۳۳-۵۳۵

مقدمه اول: اسم‌گذاری در میان عرب	۳۵
اشتقاق اسم ارتجالی است یا معنوی؟	۴۶
الهی بودن آسامی پیامبر و امامان	۵۱
نام‌گذاری به محمد و احمد و علی در جاهلیت	۶۰
مقدمه دوم: فلسفه نام‌گذاری در اسلام	۶۹
۱. حق نام‌گذاری	۷۱
الف) حق پدر	۷۱
ب) حق مادر	۸۴
انتساب به مادر، ستایش است یا نکوهش؟	۹۰
ج) حق پدر و مادر	۹۳
حق جامعه	۹۹
۲. اهمیت نام‌گذاری در اسلام	۱۰۲

۱۱۱	مقدمه سوم: انگیزه‌های نام‌گذاری به اسامی خلفا
۱۱۹	پاسخ یک پرسش
۱۲۱	رواج نام عُمَر
۱۲۹	درنگی با ابن تیمیه (م ۷۲۸هـ)
۱۳۷	جنگ بی‌صدا و حساسیت نسبت به نام علی و حسن و حسین
۱۴۰	ارتباط نام‌گذاری با محبت
۱۴۲	خلفای اموی و مروانی‌ها (۴۱ - ۱۳۲هـ)
۱۴۳	خلفای عباسی (۱۳۲ - ۶۵۶هـ)
۱۴۶	پیروی امویان و عباسیان از سیره شیخین
۱۵۳	عُمَر و اسامی انبیا
۱۶۱	عدم جواز تغییر اسم محمد ﷺ
۱۶۲	تغییر نام حمزه و جعفر
۱۶۵	نام‌گذاری به عبدالله
۱۶۶	دروغی بزرگ
۱۷۵	اهل بیت و قریش
۱۹۱	سیر تاریخی
۱۹۷	نقش عایشه در تسمیه
۲۰۲	نقش معاویه در جنگ با اسامی
۲۱۵	نام‌گذاری به اسم علی علیه السلام در عهد معاویه
۲۲۰	نام‌گذاری به «علی» نزد اهل بیت علیهم السلام
۲۲۵	نابود سازی هاشمیان
۲۳۱	نام‌گذاری به معاویه و ... و جلوگیری از تسمیه به علی و ...

نقش امویان در تغییر مفاهیم و آسامی.....	۲۳۵
۱. کنایه بر پیامبر به «ابن آبی کبشه».....	۲۳۵
۲. نام‌گذاری مدینه پیامبر به «شهر پلید».....	۲۳۹
۳. بازی با مفهوم خلیفه رسول.....	۲۴۱
۴. چاه زمزم یا گورستان سوسک‌های سیاه.....	۲۴۳
۵. حرف‌های گزنده در حق امام علی علیه السلام	۲۴۵
نام‌گذاری قبیله‌ها به اسم کارهای قاتلان امام حسین علیه السلام	۲۵۹
نام‌گذاری به اسم علی در دوران حجاج.....	۲۶۲
جنگ نام‌ها و مخالفت با آسامی‌ای که از اسم خدا مشتق شده‌اند (از ابوسفیان تا سفیانی).....	۲۷۲
موضع اهل بیت علیهم السلام در برابر تغییر آسامی و مفاهیم.....	۲۷۹
تکنیه به آسامی پیامبران.....	۲۸۶
چرا نام علی علیه السلام در قرآن نیست؟.....	۲۹۲
آیا اولاد حضرت فاطمه علیها السلام فرزندان پیامبرند؟.....	۲۹۴
حدیث ابن عساکر در تسمیه اولاد حضرت علی علیه السلام	۲۹۸
نام‌گذاری به «علی» در اولاد ائمه علیهم السلام	۳۱۵
وجود نام‌های خلفای سه‌گانه در میان شیعه در قرن دوم و سوم هجری.....	۳۲۱
قرن چهارم هجری.....	۳۲۵
قرن پنجم هجری.....	۳۲۶
قرن ششم هجری.....	۳۲۷
اهانت مفتی سلجوقی به حضرت فاطمه علیها السلام	۳۲۸
قرن هفتم هجری.....	۳۳۴
قرن هشتم هجری.....	۳۳۵

- ۳۳۵ قرن نهم هجری
- ۳۳۶ قرن دهم تا سیزدهم هجری
- ۳۳۷ چکیده مطالب
- ۳۴۵ نام‌گذاری درخاندان امام علی علیهم السلام، از پندار تا واقعیت
- ۳۴۹ فرزندان امام علی علیهم السلام
- ۳۵۵ دودمان امام علی علیهم السلام
- ۳۵۶ نسل امام حسن علیهم السلام
- ۳۷۹ نسل امام حسین بن علی علیهم السلام
- ۳۹۷ نسل محمد بن علی (ابن حنفیه)
- ۳۹۸ عمر اطرف
- ۴۰۴ نسل حضرت عباس (فرزند امام علی علیهم السلام)
- ۴۰۶ دو اشکال یا دو دلیل ؟
- ۴۰۷ پاسخ
- ۴۰۹ همسران امام علی علیهم السلام و اُم و لدهای آن حضرت
- ۴۱۱ ۱. اُمّامه (دختر ابو العاص)
- ۴۱۵ ۲. خوّله (دختر جعفر، مادر محمد بن حنفیه)
- ۴۱۵ خوّله، همسر امام علی علیهم السلام یا کنیز آن حضرت
- ۴۳۴ ۳. صهبای تغلبی (مادر عمر بن علی)
- ۴۳۵ فرزندان صهبا
- ۴۶۲ ۴. آسما، دختر عُمیس (اُمّ یحیی)
- ۴۶۷ فقط «یحیی بن علی»
- ۴۷۰ فرزندان دیگر امام علی علیهم السلام از آسما

۴۷۴	۵. اُمّ البنین کلابی (مادر عباس و عبدالله و عثمان و جعفر)
۴۷۵	تاریخ ازدواج اُمّ البنین
۴۷۸	نشانه‌های کوفی بودن اُمّ البنین
۴۷۹	فرزندان اُمّ البنین
۴۸۴	۶. لیالی نهشلی (مادر ابوبکر و عبیدالله)
۴۸۵	تاریخ ازدواج
۴۸۶	فرزندان
۵۲۵	چکیده بحث

بخش دوم

تکنیه به ابوبکر

۵۳۷-۶۱۸

۵۴۱	۱. معنای «بکر» و «ابوبکر»
۵۴۷	۲. کنیت پیشین پسر ابو قحافه و زمانی که کنیت ابوبکر را یافت
۵۷۹	۳. آیا امامان علیهم‌السلام خود یا اولادشان را به «ابوبکر» کنیت دادند؟
۵۸۲	امام سجّاد علیه‌السلام و کنیه ابوبکر
۵۸۹	امام رضا علیه‌السلام و کنیه ابوبکر
۵۹۲	امام هادی علیه‌السلام و کنیت ابوبکر
۵۹۷	انتساب امام صادق علیه‌السلام به ابن ابی قحافه
۶۰۳	چکیده
۶۱۹	منابع و مآخذ

پیش‌گفتار مترجم

نام‌گذاری فرزندان (و آشخاص) در میان فرهنگ‌ها، کشورها و قومیت‌های مختلف به شیوه‌های گوناگونی صورت می‌گیرد و از انگیزه‌های متفاوتی برمی‌خیزد. بسته به باورهای ملی و آیین‌های مذهبی، گرایش‌ها، علاقه‌ها، انتظارات، رواج و زیبایی بعضی از نام‌ها، سلیقه‌ها، آداب و رسوم، خوشامدها و بدآمدها، تقلید و هم‌چشمی، مناسبت‌ها در هر فرهنگ و... اسم‌گذاری‌ها در نوسان و تغییرند.

بستر نام‌گذاری‌ها بسیار گسترده و دامنه‌بیکران آن همواره روبه فزونی است و گاه بعضی از نظام‌ها و حکومت‌ها در نام‌گذاری سیاست‌هایی را در پیش می‌گیرند و محدودیت‌هایی را در این عرصه پدید می‌آورند.

شبهه‌ای که وهابیان (و فتنه‌گران) با استفاده از انواع وسایل ارتباطی (ایسترن، ماهواره‌ها، ...) به این سو و آن سو - بر ضد شیعه - می‌پراکنند و برخی از خام‌اندیشان و سوداگران غوغا و آشوب، در فضای دانشگاه‌ها و مراکز علمی مطرح می‌سازند، این است که امام علی علیه السلام فرزندان خود را به آسامی خلفا (ابوبکر، عمر، عثمان) نامید و این، نهایت محبت آن حضرت را نسبت به خلفا می‌رساند و گویای ارادت و دل بستگی او به خلفای راشدین است!

علامه محقق، استاد معظم، سید علی شهرستانی، در تحقیقی گسترده و کم‌نظیر، این ادعا را به چالش می‌کشد و با رویکردهای مختلف به واکاوی آن می‌پردازد و بسیاری از ناسازگارها و نابسامانی‌های زمان و دوران، ابهامات، برداشت‌های نادرست، غرض‌ورزی‌ها، ناآگاهی‌ها، فتنه‌انگیزی‌ها... و ماجراهای پشت‌پرده این شبهه را روشن می‌سازد و با دلایل استوار و شواهد گوناگون، نشان می‌دهد که میان

نام‌گذاری به اسم‌هایی چون «عُمَر»، «عثمان»، «عایشه»، «هارون»، ... و اشخاصی که به این اسم‌ها عَلم گشته‌اند، هیچ رابطه محبت‌آمیزی وجود ندارد.

استاد شهرستانی، در بحث سیر تاریخی، بی‌آنکه تعصبات کور را دنبال کند و به شرنگ آتش کین و وسوسه‌های اهریمنان دامن زند و به نظر بداندیشان بدخواه واقعی نهد با دقت و حوصله، به جست و جوی آسامی خلفا در میان فرزندان امامان علیهم‌السلام می‌پردازد و این کار را تا قرن ۸ هجری دنبال می‌کند و از تصحیف و تحریفی که در نام «عُمَر» به «عَمَر» صورت گرفته، سخن به میان می‌آورد و استاد، هنرمندانه روشن می‌سازد که چگونه حساسیت بی‌منطق تنگ‌نظران و رفتار و عملکرد نابجا و نفرت‌آور دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام دامن‌گیر خودشان شد و روند رو به کاهش نام‌گذاری به «ابوبکر» و «عُمَر» و «عثمان» در میان شیعه به نقطه پایانی‌اش رسید و برای همیشه از قاموس نام‌گذاری‌ها در میان شیعیان رخت بر بست.

بر اثر این سیاست‌های بی‌رحمانه و بلید و عوام‌فریبانه، فضای جامعه چنان شبهه‌ناک و خوف‌انگیز گشت که برخی از علی‌نام‌ها (در پی تبلیغات دیو صفتانه دستگاه اموی) می‌پنداشتند که به عاق‌پدر گرفتار آمدند و به این اسم نامیده شدند و خود را «عُلّی» می‌نامیدند تا از بهتان و قتل و آسیب، مصون مانند.

برای اینکه به روشنی مشخص گردد که امام علی علیه‌السلام کدام یک از فرزندان را به نام خلفا نامید، استاد، در فصلی جداگانه، به موضوع همسران و اُم‌ولدهای آن حضرت و فرزندان امام از آنها می‌پردازد و نام یکایک آنها را به همراه اولادشان می‌آورد و با بحث علمی مستند و استوار، افقی روشن و به دور از دغدغه‌های تردید برانگیز را پیش روی خواننده قرار می‌دهد تا به مقتضای خرد و انصاف - خود - به داوری نشیند و دریابد که شائبه‌های ناجوانمردان عرصه‌های ناامنی و بیداد، ساحت قدسی امام علی علیه‌السلام را نمی‌آلاید و افق متعالی روح امام و منش انسانی او، فراتر از این سطحی‌نگری‌هاست.

بحث‌ها، موضوعات و نکته‌های ژرف و تازه‌ای را که در لابلای این تحقیق نهفته است، اثر ماندگاری را از استاد شهرستانی ارزانی خوانندگان می‌دارد و در عرصه نام‌گذاری به اسامی خلفا، روزنه‌های جدیدی را می‌گشاید و حقایق بسیاری را می‌نمایاند.

در سیر این پژوهش، گاه ممکن است خواننده احساس خستگی کند و متون گوناگون تاریخی و گزارش‌های مختلف درباره یک مسئله، برایش چندان خوشایند نیفتد، لیکن باید توجه داشت که این عرصه، برای برداشت‌ها و تفسیرها و توجیه و تحلیل‌ها کمتر گشوده است و راهی جز بررسی متون متعدد و استناد به آنها باقی نمی‌ماند. بسا اگر به متنی اشاره نمی‌شد و مورد استناد قرار نمی‌گرفت، برای پژوهشگران قانع‌کننده نمی‌نمود و احتمالات و شایدها و بایدهای بسیاری را به ذهن می‌آورد و گوشه‌هایی از این تحقیق، ناقص به نظر می‌آمد و کاستی‌هایی در آن نمایان می‌شد.

افزون بر این، از آنجا که ادعاها در این راستا، بزرگ و سنگین‌اند باید تا حد امکان با شواهد تاریخی بسیار و سخنان نسب‌شناسان تأیید یا تضعیف می‌گشت؛ چرا که کمترین ارتباط‌ها و مناسبت‌ها گاه ممکن است روزنه‌های روشنی را برای تحقیق بیشتر بگشاید و نتیجه‌های ارزشمندی را در اختیار نهد.

و اینها همه، سوای مشاهده تفاوت‌های متون مختلف در یک واقعه یا شخص است که احتمال تصحیف و تحریف را تقویت می‌کند و اظهار نظر قطعی را درباره نسبت‌های بسیاری دشوار می‌سازد.

این جانب، بسی خرسندم که توفیق ترجمه کتاب ارزشمند «التسمیات بین التسمیح العلوی والتوظیف الأموی» (نام‌گذاری‌ها از تسمیح علوی تا سوء استفاده اموی) را یافتم و بار دیگر، عنایت الهی نصیب گشت و استاد شهرستانی اجازه ترجمه آن را از نگارنده دریغ نداشت و با بزرگواری و لطف، بر این کار تشویق نمود.

گاه برخی از عبارات ترجمه را با استاد «عبدالحلیم عوض حلی» در میان نهادم و ایشان با فروتنی و لطف، راهنمایی‌های ارزنده و درس‌آموزی را در اختیارم نهاد. لازم می‌دانم این عنایت بی‌منت ایشان را ارج نهم و توفیقات روزافزون را برای ایشان - از درگاه ایزد منان - خواستار باشم.

در اینجا لازم می‌دانم این نکته را یادآور شوم که ترجمه کتاب مذکور با توجه به آخرین اصلاحات مؤلف محترم صورت گرفت و با موافقت ایشان، گاه اصلاحاتی در متن انجام شد و مطالبی از پانویس به متن و به عکس انتقال یافت و بعضی از اشتباهات فاحشی اصلاح گردید.

در پایان، سپاس‌گزارم از فاضل محترم سید محمد معلم و برادر گرامی‌شان سید علی معلم که زحمت حروف‌چینی کتاب را عهده‌دار شدند و آن را به این صورت زیبا درآوردند.

برای همه بزرگان و طلایه‌داران اسلام ناب و مدافعان مکتب تشیع، به ویژه آیه الله سید علی شهرستانی، آرزوی سلامت، طول عمر و توفیق دارم و از خدای بزرگ مسئلت دارم که همگان را در راه حق و حقیقت، ثابت قدم بدارد.

سید هادی حسینی

مشهد مقدس / ذی قعدة ۱۴۳۱ هجری